

וּבְרִישׁ

ובריש פרק כל שעה דתמן ולא יסיק בו תנור וכיריים ופרך שפא
ומשני ל"ג אלא לר"י דאמר אין צ"ח אלא שריפה וסד"א
בהדי דעבד מלותו ליהנוי מיניס קמ"ל ע"ש ולכאורה תיסקי לפמ"ש
לדחכמים גמי מתקיים מלותו בשריפה אחאי קאמר ל"ג אלא לר"י
לדחכמים גמי נימא דסד"א דליהנוי בהדי דעבד מלותו. מיהו הא
דכל הנשרפין אפרין מותר היינו אחד שנעשית מלותן כמו בחרומה
הדשן דלאחר שנעשית מלותה אין מועלין בה אבל בהדי דעבד
מלותו ודאי אסור ליהנות ממנו אלא גבי תרומה טמאה בלחוד
גלה הכתוב שמותר ליהנות ממנה בהדי דעבד מלותה לכך קאמר
א לריבא אלא לר"י דאמר אין צ"ח אלא שריפה והוי סד"א דשופ
תרומה טמאה דליהנוי בהדי דעבד מלותו משא"כ לרבנן דלא
קאף בשריפה דאינו דומה לתרומה טמאה לא הוי סד"א דליהנוי.
הרמב"ם פ"ג מהלכות חמץ כתב ז"ל אם שרפו קודם שש הרי זה
מותר ליהנות בפחמין שלו בתוך הפסח אבל אם שרפו משעה שש
מעלה הואיל ואסור בהנאה הרי זה לא יסיק בו תנור וכיריים ולא
של בו ואם ביטל או אפה אותו התבטל או הפח אסורין בהנאה וכן
פחמין שלו אסורין בהנאה הואיל ושרפו אחר שנאסר בהנאה עכ"ל.
ויון דלא הזכיר הרמב"ם דין אפרין שיהיה אסור לכן נראה כמ"ש דס"ל
אפרין מותר בהנאה והא דפחמין אסור נפקא ליה מדאמרינן פ' כל
הע"ה (דף כ"ז) בתנור שהסיקו בקליפי ערלה כו' אפה בו את הפח
י אומר הפח אסורה כו' ביטלה ע"ג גחלים ד"ה מותר ע"ש. ומדקתני
הנה משמע דוקא דיעבד אבל לבתחלה אסור ע"ג גחלים וכמ"ש תוס'
ז' ביטלה ע"ג גחלים אפי' דאפרין מותר יס לחלק בין גחלים לאפרין
ש. מבואר דאפילו היכא דאפרין מותר כמו ערלה וכלאי כרס אפי'
ליום אסורין לבתחלה ולכך כתב הרמב"ם הפחמין אסורין והיינו
בתחלה ואפילו עוממות אסורין לבתחלה דהתם בפ' כ"ט פליגי תרי
מאי בזה דע"ג גחלים לחד לישנא דוקא עוממות אבל לוחשות אפי'
עבד אסורין ולאידך לישנא אפי' לוחשות מותרין דיעבד ומוכח שם דבעוממות
ז' דאסור עכ"ל לבתחלה אלא בלוחשות פליגי אי אסור דיעבד ע"ש. ומש"ה
הרמב"ם וכתב דפחמין אסורין בהנאה והיינו לבתחלה כל הפחמין אסורין
דיעבד אפילו לוחשות מותרין שכן פסק הרמב"ם פ"ז מהלכות מ"א כלידך
גא' בשם ע"ש אלא אפרו לא הוזכר הרמב"ם ומשמע דס"ל דאפרו מותר
ועם שכתבנו דכבר נעשית מלותו ובפחמין אסור לבתחלה גזירה משום אבוקה.
י"ח שם גבי אפה בו את הפח דאסור כתב בשם הרמ"ך דוקא כשאבוקה
דו ע"ש. ולכאורה תקשי כיון דבזמן גחלים גמי אסורין ואפי' אפרו
ר לפי משמעות כ"מ שם ע"ש אי"כ למה הלך דאבוקה כנגדו וע"ש
י"ח. ובאשר"י פ' כ"ט כתב בשם ר"י דכיון דק"ל כחכמים דמפרשו
ה לרוח הוי חמץ מן הנקברים ואפרו אסור וכ"ש הגחלים ע"ש. אמנם
ע"ש בש"ט הרמב"ם נימא גם דברי הרמ"ך משום דחמץ אפרו מותר
שנעשית מלותו וכן גחלים מותרים דיעבד ואפה בו את הפח הוי
בד ומש"ה צ"י אבוקה כנגדו והר"ם כתב שם ז"ל ואי אסור
מין מבואר דהוי תרבו אח"ז ועוד שאין חז"פ מן הנשרפין שיהא
ן מותר עכ"ל. ולפמ"ש לא אסר הרמב"ם אלא פחמין ולבתחלה
אפרו מותר אפי' לבתחלה ונימא בזה ליישב קושיית המוסאפוס
תמורה בזה דחז"ב שם דין הנקברין בשר בחלב כו' ודין הנשרפין
ה וכלאי כרס והקשו דליחשב גמי חמץ בפסח אי כר"י בין הנשרפין
בכחמים בין הנקברין ע"ש ולפמ"ש אפילו אי ס"ל כחכמים דר"י
בצ"ע שריפה דוקא מ"מ כיון דמלות השבתהו גם בשריפה אפרו

שאלה. מצות ביעור חמץ אם הוא דוקא בשריפה או אפילו בשאר דברים שיתבער מן העולם:

תשובה.

תשובה. כעת הרמב"ם פ"ג מהלכות חמץ ומלא כ"ד ביטור חמץ שורפו או מפרו וזורה לרוח או זורקו לים ע"ל. והיינו כחכמים דאמרין אף מפרו וזורה לרוח או מטיל לים ודלא כר' יהודה דאמר אין ביטור חמץ אלא שריפה. והקשה בזה בס' בית הלל צ"ד ס' ר"ד כיון דהרמב"ם פסק סוף הלכות מוקדשין כחכמים סוף תמורה דכל הנקברין לא ישרפו א"ש שאתה מחמיר בשריפתן אתה מיקל באפרן. ובחמץ גמולו ואפרו אסור א"כ לא ישרפו דאתה מיקל באפרן ע"ס. ועיין בא"ח ס' תמ"ה מ"ס בזה מג"א וס"י. ולענין נראה דחמץ אפרו מותר להרמב"ם. דבתוס' סוף תמורה כתבו הטעם דנשרפין אפרן מותר משום דכבר נתקיים בהן מלות שריפה ואין לך דבר שנעשה מלוחו ומועלין בו אבל נקברין במלתייהו קיימו באיסורייהו ואפי' באפרן ע"ס. ובין גרסת הרמב"ם בדברי חכמים אף מפרו וזורה לרוח וא"כ פשיטא דנתקיים מלוחו בשריפה וכיון דנעשים מלוחו שוב אין מועלין בו. ואפי' לגרסת תוס' והרא"ש דלא גרסי אף אלא מפרו וזורה מ"מ מודו חכמים דנתקיים מלוחו גם בשריפה ולא גרע ממפרו וזורה לרוח דהא ר"י דס"ל אין ב"ח אלא שריפה יליף לה בק"ו מותר ותכמים אימרים כל ק"ו שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל לאו ק"ו הוא לא מלא ע"ס לשורפו יהא יושב ובעל והתורה אחרת תשבינו בכל דבר שאתה יכול להשבינו. וכיון שכן גם שריפה בכלל השבתה וכיון שנעשים מלוחו שוב אין מועלין ולכך אפרו מותר. והא דכל הנקברין אפרן אסור ולא אמרי' שנעשים מלוחו משום דנקברין אין המלוח לבשרן מן העולם רק דלריך לכסות אותו ולהעלימם מן העין שלא יכשלו בהנחתן. וז"ל הגהת מיימו' פ"ג מהלכות חמץ ומלא ריב"ק ה"ה אסור להשליך חמץ במקום הפקר דחזין בתמורה כל איסורי הנאה מלריך קבורה והביא ראיה מירושלמי לא יאכל חמץ אפי' לכלבים במה א"ן קיימין אם לכלבו היינו הנאה אלא אפי' לכלבים אחרים עכ"ל. מבוחר מזה דנקברין אין מלוחו בכך אלא לריך לסלקו מן העין שלא יבא שום בעל חי לאכלו משא"כ היכא דמלוחו בהשבתה כיון שנעשה מלוחו ע"י שריפה מותר א"כ בהנחת אפרו וז"ל. ובתוס' פרק כל הללמים (דף מ"ג) בזה דאמר ר' יוסי גבי ע"א מפרו וזורה לרוח. וא"ל חכמים אף הוא נעשה זבל ומגדל למחים והתורה אמרה ולא ידבק בידך מלומה הקשו דהכא גבי חמץ אמרו חכמים מפרו וזורה לרוח הא גם הוא נעשה זבל ומגדל למחים ע"ס. ולפמ"ש דהיכא דאתעביד מלוחו תו אין מועלין בו א"ש אע"ג דמגדל למחי' א"כ כיון שמפרו וזורה לרוח כבר נעשית מלוחו ומותר ליהנות במחין שמעלה א"כ כמו באפר הנשרפין. והא דנקברין אפרן אסור משום דהנך אין מלוחן בכך אלא שלריך להעלימו מן העין ועדיין לא נתקיימה מלוחו. ובע"ז אע"י דנתקיים מלוחו בכך דהא כתיב אבד תאבדון. כבר הקשו בתוס' בתמורה בזה דתנן כל הנשרפין אפרן מותר דבע"ז כתיב ואשריהם תשרפון באש ואפי' אפרן אסור. ומירלו שאני ע"ז דכתיב ולא ידבק בידך מלומה ע"ס. אבל שאר איסורי הנאה אין מועלין אחר שנעשה מלוחו וחמץ שנתיקיים בו מלוח השבתה ע"י שריפה או ע"י שירור מותר א"כ באפרו או בזבל הנעשה ממנו כמו אפר כל הנשרפין. ודו"ק:

לאו שמעליה אין זה מאבד שלא נתבטל הדבילה. וזוהי יש לכון גם דברי הירושלמי הביאו הר"ם שם דתני יין למוריים דברי ר"ח ר"ח בר"ש
אומר לפיכך אם עבר ונתנו ר"ח אומר לזרים ור"ח בר"ש מתיר. מ"ס לעזרי וזהמא ומ"ס למעמא ענידא ע"ס. ויראה דר"ח בר"ש ס"ל דהיין
אינו נותן טעם ובטל ולכך אומר לכתחלה. ומה שנתנו בכותו הוא להעביר הזהמא שפ"י היין מסתלק הזהמא על המוריים ור"ח סבר שהיין
נותן טעם ואינו בטל ולכך מותר ליתן לכתחלה וע"ס. אלא דאכתי ל"ע דמאן דס"ל דאין מבטלין איסור הוא מדרבנן עיקר ראיתו מהא דאמר
גבי זרוע בשלה והתניא זהו איסור הבא מכלל היתר זהו למעוטי מאי לאו למעוטי כל איסורין שבמורה כלומר שלא יסו בטלין כש' או בק'
והקשו בזהו' דלמא למעוטי כל איסורין שאין מבטלין לכתחלה. והוכיחו מזה דהא דאין מבטלין לכתחלה אינו אלא מדרבנן. והא דאמר לקמן
ורב"ש חידוש הוא אין סכונה במה שמותר לבטל. אלא במה שמועז לבטל ע"ס ברין שהביא בן בשם תוס' ולפ"ד מרן ז"ל לא הוסיפו כלום
במירואן דאכתי הכא מדאורייתא הוא דה"ל מפסיד תרומה. ועוד דהא דאין מבטלין איסור אינו משנה בשום מקום והא דפרק ליה בריש ב"מ
והתנן אין מבטלין כו' כוונת הש"ס על הא דתנן פ"ה דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה חולין ואח"כ נפלו שם חולין בשוגג מותר
במזיד אסור ע"ס. וכ"כ רש"י והר"ם ואי כדברי מרן ז"ל ליכא למילף מתרומה לשאר איסורין. ובירושלמי הביאו הר"ם דייק בשם ר' יוחנן כל
איסורין שרבה עליהן היתר בשוגג מותר במזיד אסור. ופרק ולא מתניתין היא. ומשני מתני' בתרומה אחא מימר לן אשילו בשאר דברים ולפ"ד
מרן ז"ל נראה דר"י אשמינן בשאר איסורין. אך לפי שיטת הש"ס דילן ל"ע, וגם הסוגי' דז"ב לר"י ישוב: